

Jom Kippur és Chanukka: a zsidó vallás két pólusát szimbolizáló két ünnep. Az első egyetemes, nincs a specifikusan zsidóhoz kötve, a második specifikusan zsidó, noha másrészt: a csoda ünnepe: *a fény növekedésének ünnepe*.

A Jom Kippur mint „az engesztelés napja” kimondatlanul (mint ahogy a Név is kimondatlan!) egyben a feltámadás ünnepe is. A halálnak és a feltámadásnak (a halál legyőzésének) ünnepe. A Kol Nidré is erre utal. Minden fogadalmat, minden jövőre szóló kötelezettséget felold: mint ahogy a halál is feloldja, hatálytalanítja ezeket. És egyben új fogadalmak, új kötelezettségek számára szabadítja fel a létezés terét: mint a feltámadás. Mint a bűnbánat, megtérés napja az individuáció és vele az idő feloldása; mint az újévi tíznapos ciklust (עשרת ימי התשובה) lezáró nap az új individuáció, új idő kezdete. Ez az *egyén* újévi ünnepe, míg a Peszah a (zsidó) közösségé: ez a rejtett kapcsolat a Tisrivel és a Niszánnal kezdődő őszi és tavaszi évkezdet között.² A harmadik évkezdet a Hanukka volna, de ez asztronómiai (természeti) újév; ezt a zsidóság nem tekinti újesztendőnek.

A Jom Kippur felelne meg – a zsidóság lényegének megfelelően mitizálatlanul – a keresztény Húsvétnek, de a Nagypéntektől Húsvét vasárnapig, „harmadnapig” terjedő húsvéti ünnepkörnek. A keresztény vallásban a Nagypéntek–Húsvét a halál és a feltámadás ünnepe, de – a kereszténység lényegének megfelelően – mitizált egyéni halálé és feltámadásé. A tavasz természeti újesztendejét, amelyet a zsidóság – mint minden természeti ünnepet – történeti tartalommal ruház fel, a kereszténység mitológiai tartalommal ruházza fel. Persze a zsidóság ezt a természeti újesztendőt csak felruházza történetiséggel, éppúgy mint a másik természeti (az asztronómiai) újesztendőt, a télit: mert ki tudná megmondani, hogy valóban melyik napon „történt” az „Egyiptomból való kivonulás”, vagyis a zsidó nép néppé születése (a Hanukka már mitikus szimbólummal kifejezett történeti eseményéről nem is szólva). A Hanukka ki is hangsúlyozza ennek a mitikus kifejezésnek a jelentőségét, mikor „a csodák” ünnepévé nyilvánítja a liturgiában. De a Jom Kippur mentes az ilyen mitizált szimbólumtól: nem egy mitikus esemény emlékére ünneplik, hanem a legaktuálisabb jelen napja, a „megtérés”, az „engesztelés” ünnepe. Mint ilyen, a spirituális, a pneumatológiai szabadság ünnepe: minden *egyént* külön-külön a szabadság (az „egzisztenciális” szabadság) lehetőségére emlékeztet. A jelenre és jövőre mutat, nem a múltra, hanem a jelenmezőre, mint a közelemlékezés és közelvárakozás szférájára. „Szombatok szombatja”: „emlékezz a szombatra!” (= „emlékezz a szellemre”, ahogy *A zsidóság két útja* értelmezi³) és תשובה [T'súva = megtérés, bűnbánat] – וישבת ביום השביעי [megnyugodott a hetedik napon].

1 In *Személyiség és logosz*, 224-225.

2 Tisri: a zsidó naptár első hónapja, az első őszi hónap. Niszán: az első tavaszi hónap.

3 111.